

НАРОДНА ПІСЕННА ТВОРЧІСТЬ В УКРАЇНІ

Навчальний посібник

Богдан® Тернопіль
Навчальна книга – Бог-

УДК 784-4
ББК 85.314
Н-30

Рецензенти:

Ю.В. Пелех — доктор педагогічних наук, професор
О.М. Олексюк — доктор педагогічних наук, професор

Н-30 **Народна пісенна творчість в Україні.** Навчальний посібник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих та середніх навчальних закладів, вчителів музики загальноосвітніх шкіл. / упоряд. А.С. Пастушенко, М.І. Пономаренко — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2012. — 304 с.

ISBN 978-966-10-2578-2

До посібника увійшли обрядові, календарні, історичні, родинно-побутові пісні, українські думи, балади, козацькі, січові, повстанські, рекрутські, наймитські, бурлацькі, чумацькі, жартівливі, пісні літературного походження, дитячі (колискові, заклички), а також історична довідка про українську пісенну творчість та її нотний виклад.

Для вихователів дошкільних закладів, вчителів музичного мистецтва, студентів, батьків.

УДК 784-4
ББК 85.314

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-2578-2

© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2012

НЕВИЧЕРПНА ДЖЕРЕЛЬНА ДУША НАРОДУ

Народна пісня — це народна історія. Микола Гоголь назвав усі українські пісні історичними, бо “вони ні на мить не відриваються від життя і завжди достовірно відображають епоху”. І це справді так. Народні пісні відображають події і ситуації певного періоду історії. Пісня народжувалася тоді, коли серце щиро переповнювалося радістю чи смутком, відтворювала всі людські почуття.

У наш час, коли відбувається національне відродження України, велика увага приділяється народним традиціям, звичаям і збереженню вокального надбання нашого народу.

Усе, що створювалося нашими предками протягом багатьох віків, передавалося від покоління до покоління, знайшло відображення в народній пісні. Як писав український поет-академік Максим Рильський: “Фольклор — це підручник душі людської”.

“Народна пісенна творчість в Україні” — таку назву має навчальний посібник, укладачами якого є шанувальники і збирачі народної творчості, професори Рівненського державного гуманітарного університету Андрій Пастушенко та Микола Пономаренко.

Розпочинається він традиційно із пісень календарного циклу, які збереглися в нашого народу найкраще, найповніше: різдвяні колядки, новорічні щедрівки, русальні, купальські, жниварські, обжинкові, пісні, приурочені до Андріївських вечорниць.

Далі в посібнику містяться пісні-балади, народні думи, які побутовали в житті не одного покоління нашого народу, піднімали дух у боротьбі проти національного гноблення, оспівували відважних патріотів — захисників рідного краю. У багатьох ліричних піснях основною темою стала доля жінки, нещасливе кохання, материнські почуття, нарікання на гірку вдовину долю та ін.

Упорядники також подають рекрутські, чумацькі, козацькі, стрілецькі пісні, пісні літературного походження та Української Повстанської Армії. Завершують це видання пісні-гімни та марші, які повернулися із забуття в період незалежності і наповнюють наші серця священною Любов'ю до матері-Вітчизни.

Народні пісні відзначаються глибоким змістом, своєю історичною правдою, поетичним ліризмом, вони будуть хвилювати нові покоління, які доторкнуться душею до скарбів народної мудрості.

*Богдан Столярчук,
професор Рівненського державного
гуманітарного університету.*

КОЛЯДКИ ТА ЩЕДРІВКИ

Різдвяні звичаї та обряди України характеризуються багатством форм, великою різноманітністю місцевих особливостей. Але спільними їхніми ознаками є висока гуманістична наснага, спрямованість до життєвих справ людини, утвердження добра, справедливості, гідності, любові, сімейної й громадянської злагоди.

Основним компонентом різдвяної обрядовості є свята вечерея напередодні Різдва. Нею завершується великий передріздвяний піст – “пилипівка” – і починаються, власне, різдвяні урочистості. В народній традиції Святвечір зберіг чимало давніх звичаїв. Уже сама вечерея, яка повинна складатися з дванадцяти страв, має характер архаїчного ритуального освячення основних плодів землеробської праці. Головною стравою святої вечері скрізь в Україні є кутя – із пшеничної крупы, приправлена медом, маком, горіхами.

Свята вечерея в народній традиції супроводжується дотриманням певних правил. Перед початком господар із синами вносить до хати і стелиє на долівці соломку – “діда”. На столі розстеляють сіно, на покуті ставлять пшеничний або вівсяний сніп – “короля” (у різних місцях України він називався ще “дідухом”, “колідником”).

Святвечір і Різдво – найбільше сімейне свято, яке зобов'язувало всіх членів сім'ї зібратися біля одного стола. Глава сім'ї займав місце на покуті, біля нього праворуч і ліворуч за віком розміщувалися сини й дочки. Готувати й подавати на стіл вечерю повинна обов'язково господиня дому.

Неповторного чару й урочистості, святковості і таємничості надавали святвечірній обрядовості ворожіння, магичні дії, прогнозування погоди, майбутнього врожаю. Цілий день перед Святвечором не можна було сваритися, карати, у дворі й хаті мав бути зразковий порядок, сплачені всі борги, звичай вимагав припинити гнів, образу, ворогування. Усе це базувалося на віруванні: як буде на Святвечір і на Різдво – такий буде лад у господарстві, в хаті, такими будуть взаємини між членами сім'ї упродовж цілого року.

ОЙ НЕ ЗНАВ КОЗАК

Помалу

Ой не знав ко - зак, ой не знав Суп - рун, а як
сла-вонь-ки зажи - ти, гей, зіб-раввійсь - ко
слав-неза-по-різь - ке та й пішов він ор - ду би-ти.

Ой не знав козак, ой не знав Супрун,
А як славоньки зажити,
Гей, зібрав військо славне запорізьке
Та й пішов він орду бити.

Ой у неділю рано-пораненьку,
Супрун із ордою стявся,
А в понеділок, в обідню годину,
Сам в невольську попався.

"Ох і ти, козаче, козаче Супруне,
А де ж твої прегромкі рушниці?"
"Гей, мої рушниці в хана у світлиці,
Сам я, молодий, у темниці".

"Ох і ти, козаче, козаче Супруне,
А де ж твої воронії коні?"
"Гей, мої коні в хана на припоні,
Сам я, молодий, у неволі".

Ох і виведіте мене, виведіте
На Савур-могилу,
Гей, нехай стану, гляну-подивляюся
Я на мою Україну.

А з тої могили видно всі країни,
Сив орел літає,
Гей, стоїть військо славне запорізьке
Та як мак процвітає.

ОЙ СЕРБИНЕ-СЕРБИНОЧКУ

Стримано

Ой Сербине-Серби - ноч - ку, візьми ме-не, дів-чи -
ноч - ку. Ой Сер-би - не - Сер-би - ноч - ку,
візь - ми ме - не, дів - чи - ноч - ку.

Ой Сербине-Сербиночку, } 2
Візьми мене, дівчиночку. } 2

Візьми мене, дівчиночку,
У зеленім та й віночку. } 2

– Як я смію тебе брати?
Вмерли отець, вмерла й мати. } 2

Зчаруй брата рідненького,
Йди за мене миленького. } 2

– Бігме би-х й'го зчарувала,
Як би-х таке зілля мала. } 2

Вмерли отець, вмерла мати,
Не навчили чарувати. } 2

– Ой у полі, на підгір'ю,
Ой є ж бо там корч калини. } 2

Та же є там корч калини,
А в тім корчі є гадина. } 2

Сонце пече, сонце пече,
З гадиночки сочок тече. } 2

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балади: кохання та дошлюбні відносини. – Київ, 1987.
2. Балади родинно-побутові стосунки. – Київ, 1988.
3. Берегія: Пісенник. – Київ, 1991.
4. Весільні пісні. – Київ, 1988.
5. Весняні ігри та розваги. – Рівне, 1992.
6. Гаю, гаю, зелен розмаю. – Київ, 1973.
7. Дитячі пісні та речитативи. – Київ, 1991.
8. Жартівливі та сатиричні пісні. – Київ, 1988.
9. Жниварські пісні. – Київ, 1990.
10. Збірник українських пісень. – Одеса, 1911.
11. Календарно-обрядові пісні. – Київ, 1987.
12. Козацького роду нема переводу: Українські народні пісні. – Львів, 1991.
13. Колядки і шедрівки Рівненщини. – Рівне, 1993.
14. Колядки і шедрівки. – Київ, 1992.
15. Лемківські пісні. – Рівне, 2004.
16. Ми у вічі сміялися смерті. – Рівне, 1992.
17. Моліться всі, бо близький час. – Рівне, 1992.
18. Надобраніч, діти. – Київ, 1992.
19. Народні пісні Волині. – Львів, Рівне, 1996.
20. Пам'яті українських січових стрільців. – Львів, 1989.
21. Перлини української народної пісні. – Київ, 1989.
22. Пісні Буковини. – Київ, 1990.
23. Пісні великого Кобзаря. – Київ, 1964.
24. Пісні з Львівщини. – Київ, 1988.
25. Пісні родинного життя. – Київ, 1988.
26. Пісні Тернопільщини. – Київ, 1989.
27. Повік не зів'яне. – Тернопіль, 1990.
28. Поетика української народної пісні. – Київ, 1978.
29. Поліське весілля. – Рівне, 1993.
30. Січовий співаник. – Київ, 1992.
31. Співаник для дітей дошкільного та шкільного віку. – Київ, 1993.
32. Співаник УПА. – Львів, 1992.
33. Стелися, барвінку. – Київ, 1976.
34. Сто українських народних пісень. – Рівне, 1990.
35. Терен, мати, коло хати. – Київ, 1989.
36. Українська народна пісня: Збірник для молоді. – Київ, 1936.
37. Українська пісенна спадщина. – Рівне, 2004.
38. Український дитячий фольклор. – Київ, 1962.
39. Українські народні жартівливі пісні: Пісенник. – Київ, 1987.
40. Українські народні пісні в записках О.Потебні. – Київ, 1988.
41. Українські народні пісні про кохання: Пісенник. – Київ, 1992.
42. Українські народні пісні. – Київ, 1955.
43. Українські народні пісні. – Київ, 1990.
44. Українські народні пісні. – Київ, 1991.
45. Фольклорна веселка: Пісенник. – Київ, 1990.
46. Чумацькі пісні: Пісенник. – Київ, 1989.

Зміст

Невичерпне джерело душа народу	3
Щедрівки і колядки	
Веснянки	
Гаївки	
Кустові пісні	
Купальські пісні	
Жниварські пісні	
Русальні пісні	
Колодчані пісні	
Андріївські вечорниці	
Постові пісні	
Дитячі пісні	
Весільні пісні	
Родинно-побутові пісні	
Похоронні пісні	
Історичні пісні	
Українські думи	
Українські балади	
Козацькі пісні	
Чумацькі пісні	
Бурлацькі пісні	
Наймацькі пісні	
Рекрутські пісні	
Січові пісні	
Жартівливі пісні	
Пісні літературного походження	
Повстанські пісні	
Пісні гімни	

Навчальне видання

НАРОДНА ПІСЕННА ТВОРЧІСТЬ В УКРАЇНІ

Упорядкування

ПАСТУШЕНКО Андрій Семенович
ПОНОМАРЕНКО Микола Іванович

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор
Музичний редактор *Володимир Островський*
Художник *Любомир Бейгер*
Верстка *Галини Кузів*

Підписано до друку 23.05.2012. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times ETD. Умовн. друк. арк. . Умовн. фарбо-відб.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.
Навчальна книга – Богдан, просп. Ст. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, 46008
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com